

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

**Analýza nezaměstnanosti regionu Trutnovsko
v závislosti na vzdělanosti obyvatel**

Bc. Petr Seidel

©2015 ČZU v Praze

Analýza nezaměstnanosti regionu Trutnovsko v závislosti na vzdělanosti obyvatel

The analysis of unemployment in region Trutnovsko in
reliance on education of population

Souhrn

Předkládaná diplomová práce je zaměřena na problematiku nezaměstnanosti ve vybraném regionu České republiky. Zvoleným regionem je Trutnovsko, které se vyznačuje nejvyšší nezaměstnaností v Královéhradeckém kraji. Práce se nejprve věnuje provedení stručné analýzy nezaměstnanosti v České republice podle jednotlivých kritérií (např. dle věkové struktury, dle vzdělanosti apod.) a následně podrobně v závislosti na vzdělanosti obyvatelstva ve zvoleném regionu. Analýza se zabývá nezaměstnaností daného regionu v závislosti na vzdělanosti obyvatelstva v letech 2010-2013, její součástí je zjištění možných příčin a důsledků nezaměstnanosti. Práce se dále zabývá analýzou školství v regionu, rozebírá spolupráci škol a firem v regionu, porovnává nezaměstnanost v ostatních regionech České republiky s regionem Trutnovska. Závěrem se práce dotýká možných řešení, která by vedla ke snížení nezaměstnanosti v regionu.

Klíčová slova: Nezaměstnanost, politika nezaměstnanosti, strukturální nezaměstnanost, frikční nezaměstnanost a cyklická nezaměstnanost, trh práce, úřad práce.

Cíl a metodika práce

Cílem předkládané diplomové práce je nejprve provést stručnou analýzu nezaměstnanosti v České republice podle jednotlivých kritérií (např. dle věkové struktury, dle vzdělanosti apod.) a následně podrobně v závislosti na vzdělanosti obyvatelstva ve vybraném regionu.

Výsledkem této diplomové práce je ucelený obraz o nezaměstnanosti v trutnovském regionu v závislosti na vzdělanosti obyvatel. Jelikož žiji v regionu s dlouhodobě nejvyšší mírou nezaměstnanosti v rámci Královéhradeckého kraje, rozhodl jsem se této problematice věnovat svou diplomovou práci.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Při zpracování diplomové práce byla použita jednak deskriptivní metoda, dále pak statistická analýza dat, sekundární analýza dostupné literatury a komparace absolutních i relativních údajů, které byly obohaceny tabulkami a grafy stavu a vývoje v čase a také komentáři vztahujícími se ke zvolené problematice.

Teoretická část práce popisuje základní pojmy týkající se trhu práce a nezaměstnanosti (vymezení pojmu trh práce, jeho možná členění, vymezení pojmu nezaměstnanost a formy jejího zjišťování, druhy nezaměstnaností podle jednotlivých kritérií apod.). Základní pojmy týkající se trhu práce a nezaměstnanosti jsou vysvětleny pomocí odborné literatury a dalších materiálů, mezi které patří zejména dostupné materiály z úřadů práce (dále jen „ÚP“), zejména z ÚP Trutnov, Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) a Českého statistického úřadu (dále jen „ČSÚ“).

Praktická část práce se zabývá nejprve provedením stručné analýzy nezaměstnanosti v ČR podle jednotlivých kritérií (např. dle věkové struktury, vzdělanosti, pohlaví apod.) a následně poté provedení podrobné analýzy nezaměstnanosti v závislosti na vzdělanosti obyvatel ve vybraném regionu, kterým je Trutnovsko. V této části práce je region nejprve charakterizován geograficky, přírodně, demograficky, sociálně a ekonomicky. Analýza nezaměstnanosti v závislosti na vzdělanosti obyvatel byla provedena v letech 2010-2013, byly zjištěny možné příčiny a výkyvy, provedena struktura obyvatelstva dle vzdělanosti, analýza školství regionu jako spolupráce firem a škol. Dále bylo rovněž provedeno porovnání nezaměstnanosti ostatních regionů ČR s regionem

Trutnovska. Závěrem diplomové práce jsou navržena a vyhodnocena možná řešení, která by vedla ke snížení nezaměstnanosti v regionu.

Zhodnocení výsledků a závěr práce

Hlavním cílem diplomové bylo nejprve provedení stručné analýzy nezaměstnanosti v ČR podle jednotlivých kritérií (např. podle věkové struktury, podle vzdělanosti apod.) a následné podrobné provedení analýzy nezaměstnanosti v regionu Trutnovsko v závislosti na vzdělanosti obyvatel. Ke splnění tohoto cíle byla nejprve vypracována teoretická část, která pomohla lépe pochopit celkovou situaci, pravidla fungování pracovního trhu jako celku a postup úřadu práce v případě, že se člověk ocitne bez zaměstnání. Ne vždy nezaměstnanost představuje závažný problém a nutno říci, že se rovněž nejedná o masový jev. V takovém případě je nezaměstnanost do určité míry žádoucí a představuje přirozený prvek ekonomiky. Na zaměstnanosti se podílí ekonomicky aktivní obyvatelstvo, které představuje pracovní sílu, která je za svoji vykonanou práci odměněna mzdou. Z praktických důvodů je také nezaměstnanost měřena. Dnešní společnost může měřit nezaměstnanost dle věku uchazečů, podle pohlaví, podle vzdělanosti, podle regionálních struktur. Měření nezaměstnanosti nám umožňuje analyzovat podíl nezaměstnaných osob až do hloubky jednotlivých obcí, popř. tyto údaje poskytují informace potenciálním investorům o možnostech uplatnění pracovní síly v jednotlivých krajích. Nezaměstnanost společnosti nepředstavuje pouze ekonomický problém v podobě výše vyplácených podpor v nezaměstnanosti, ale pro nezaměstnaného přináší negativní dopady na celkový život. Místem, kde nezaměstnaní představují nabídku a zaměstnavatelé poptávku, se nazývá pracovní trh. Na trhu práce dochází také k vyrovnávání nabídky a poptávky. Pracovní trh je v neustálém pohybu, což vyžaduje potřebu umět na tyto změny reagovat a přizpůsobovat se jim. Jednotlivé skupiny účastníků pracovního trhu mají rozdílné možnosti reagovat na změny na pracovním trhu. Značně rozdílné možnosti reagovat na vzniklou situaci, kdy se člověk stane nezaměstnaným, mají lidé podle svého vzdělání, podle věku, přidružením k rizikovým skupinám apod. Ke každé skupině nezaměstnaných je potřeba v zásadě přistupovat individuálně.

Nezaměstnanost je v regionech ČR značně nerovnoměrná, a proto existují regiony, které jsou zasaženy více (region Trutnovsko, Ostravsko, Podkrušnohoří) a regiony, kde situace není tak závažná (Praha, Středočeský kraj). Mezi nejvíce zasažené regiony ČR

patří i region Trutnovska v rámci Královéhradeckého kraje. Je důležité si říci, že tento region v současné době disponuje mírou nezaměstnanosti cca o 1,5–3 % vyšší, nežli ostatní regiony kraje (Náchodsko, Jičínsko, Hradecko...). Situace na trhu práce na Trutnovsku je ovlivněna restrukturalizačními změnami v odvětví těžby uhlí, kdy v regionu byla veškerá těžba uhlí zastavena a zavíráním dříve textilních společností, které region Trutnovska několik desetiletí symbolizovaly. V současnosti se průmysl transformuje na lehký, zpracovatelský průmysl. Pozitivní je také situace v oblasti služeb. Z celkového počtu ekonomicky aktivních obyvatel k 31. 12. 2013 bylo v trutnovském regionu 3,5 % osob zaměstnáno v oblasti zemědělství, lesnictví a rybářství, 28,8 % v oblasti průmyslu, 6,4 % ve stavebnictví, 9,7 % v oblasti velkoobchodu a maloobchodu, 5,0 % v oblasti dopravy a skladování, 3,0 % v oblasti ubytování, stravování a pohostinství, 2,0 % v oblasti informační a komunikační činnosti, 2,0 % v oblasti peněžnictví a pojišťovnictví, 0,5 % v oblasti nemovitosti, 2,9 % profesní, vědecké a technické činnosti, 5,7 % v oblasti veřejné správy, 6,1 % v oblasti vzdělávání, 7,0 % v oblasti zdravotní a sociální péče, 1,2 % v oblasti kulturní, zábavní a rekreační činnosti a 16,2 % v ostatní oblasti.

Nezaměstnanost lidí podle vzdělání do jisté míry koresponduje s celkovou situací na trhu práce v jednotlivých regionech. Na Trutnovsku je situace se vzděláním nezaměstnaných vážná, stejně jako v některých ostatních regionech ČR. V tomto regionu však hodnoty nezaměstnaných dle jednotlivých typů vzdělání převyšují republikové průměry. Stát si tuto situaci do jisté míry uvědomuje a přistupuje k aplikaci nástrojů APZ a stále se rozrůstající portfolio projektů, které mají pomoci např. lidem s nízkou nebo žádnou kvalifikací, aby získali lepší postavení na trhu práce a tím vyšší šance získat pracovní místo. Dnešní doba je známá tím, že čím vyšší kvalifikace, tím vyšší šance získat volné pracovní místo a nebýt veden jako uchazeč na ÚP. Situaci na pracovním trhu v regionu kromě zásahů státu ovlivňují, kromě oživení ekonomiky, také probíhající sezónní práce, především ve stavebnictví, službách, gastronomii, hotelnictví, lesnictví, povrchových lomech a částečně ještě pořád i v zemědělství. Poměrně dobrou kondici vykazují místní průmyslové podniky a roste tak jejich zájem o nové kvalifikované pracovníky. V neposlední řadě se na vývoji nezaměstnanosti pozitivně projevuje monitoring volných pracovních míst, kdy zaměstnanci ÚP ČR aktivně komunikují se zaměstnavateli. Svůj podíl má i neustálá a široká snaha o podporu tvorby nových pracovních míst ze strany firem působících v regionu.

Vybraný seznam použitých zdrojů

BUCHTOVÁ B., ŠMAJS J., BOLELOUCKÝ Z. Nezaměstnanost, Grada Publishing, Praha 2013, ISBN 978-80-247-4282-3

HALÁSKOVÁ, R., Trh práce a politika zaměstnanosti, Ostravská univerzita, Ostrava 2001, ISBN 80-7042-595

KREBS, V., ŽIŽKOVÁ, J. A KOL.: Sociální politika, 3. vydání Praha: ASPI, 2005, ISBN 80-7357-050-5

MACH, M.: Makroekonomie II pro magisterské (inženýrské) studium 1. a 2. část, 3. vydání (dotisk): Slaný: Melandrium, 2001, ISBN 80-86175-18-9

MAREŠ, P.: Nezaměstnanost jako sociální problém, nové rozšířené vydání, Praha 1998, nakladatelství Slon, ISBN 80-901424-9-4

PAVELKA T., Makroekonomie – základní kurz, Melandrium, Praha 2007, ISBN 80-86175-58-4

SIROVÁTKA, T., MAREŠ P., editoři: Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika, 1. vydání, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2003, ISBN 80-210-3048-8

SAMUELSON, P.A.; NORDHAUS, W.D., Ekonomie, nakladatelství Svoboda, Praha 1991, ISBN 8 0-205-0590-3

ŽÁK M. a kol., Velká ekonomická encyklopedie, 2. rozšířené vydání, Praha Linde, 2002, ISBN 80-720-138-15

MPSV ČR. *Nezaměstnanost v ČR podle jednotlivých kritérií* [on-line]. [cit. 2014-12-21]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2013/anal2013

MPSV ČR. *Statistická ročenka trhu práce v ČR za rok 2010* [on-line]. [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12869/rocenka_2010.pdf

MPSV ČR. *Statistická ročenka trhu práce v ČR za rok 2011* [on-line]. [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12869/rocenka_2011.pdf

MPSV ČR. *Statistická ročenka trhu práce v ČR za rok 2012* [on-line]. [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12869/rocenka_2012.pdf

MPSV ČR. *Statistická ročenka trhu práce v ČR za rok 2013* [on-line]. [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/12869/rocenka_2013.pdf